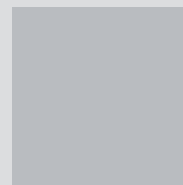
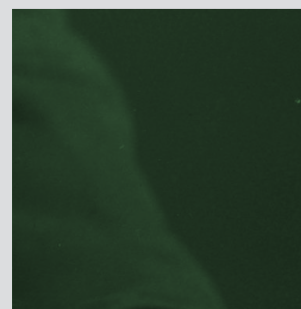
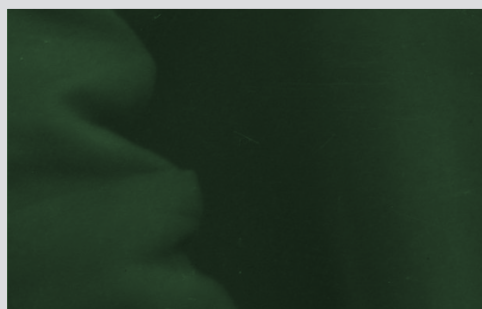
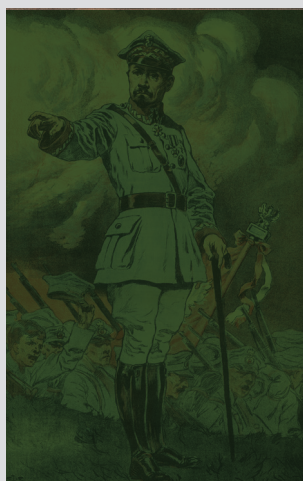

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWE

BE BIOGRAFIE
WYSTAWY
ELEMENTARNE

Józef Haller

Generał Józef Haller

Ród Hallerów osiadł w Małopolsce pod koniec XV w. Jego członkowie angażowali się w życie społeczne i polityczne Królestwa Polskiego. Byli także aktywnymi działaczami polskich ruchów niepodległościowych w XIX w. 13 sierpnia 1873 r. w majątku Jurczyce pod Krakowem przyszedł na świat jeden z najbardziej znanych przedstawicieli tego rodu – Józef Haller von Hallenburg, przyszły generał i dowódca Armii Polskiej we Francji.

← Fotografia portretowa
gen. Józefa Hallera, 1923 r.
BN

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Życie w zaborze austriackim

Józef Haller wiązał swoje życie z wojskiem. Edukację w tym kierunku rozpoczął w 1887 r. Pierwszym przydziałem po jej ukończeniu był 11. pułk artylerii we Lwowie. Z czasem Józef Haller został komendantem jednorocznej ochotniczej szkoły oficerskiej artylerii. Po awansie na stopień kapitana w 1911 r. postanowił odejść z wojska. Zaangażował się wówczas w polski ruch spółdzielczy, skauting, a także został członkiem Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”.

↑ Początki edukacji wojskowej Józefa Hallera wiążą się z Niższą Szkołą Realną w Koszycach. Przyszły generał kontynuował naukę w Wyższej Szkole Realnej w Hranicach, a następnie w Wojskowej Akademii Technicznej we Wiedniu. Na zdjęciu Józef Haller jako elew Wojskowej Akademii Technicznej.
ANwK

↑ Najmłodsze lata Józef Haller spędził w majątku rodzinnym w Jurczycach.
ANwK

↑ Józef Haller był jednym z siedmiorga dzieci Henryka Hallera i Olgi z Treterrów. Na zdjęciu wykonanym ok. 1880 r. pozuje ich potomstwo: August, Edmund, Józef, Cezary, Anna i Karol.
ANwK

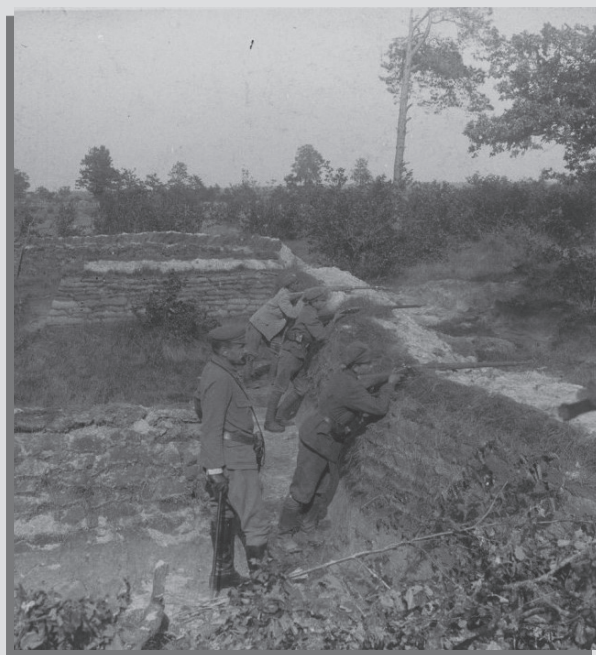
INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Wielka Wojna

↑ Pod koniec listopada 1914 r. z części oddziałów legionowych utworzono Grupę Bojową Hallera. Legioniści pod dowództwem ppłk. Hallera walczyli z oddziałami rosyjskimi. Na zdjęciu płk Haller w czasie walk pod Maksymcem w lutym 1915 r.

📷 BN

↑ 14 lipca 1916 r. w Czeremosznie nad Stochodem Józef Haller objął funkcję dowódcy II Brygady Legionów. Na zdjęciu na pozycji nad Stochodem, lipiec-sierpień 1916 r.

📷 Muzeum Fotografii w Krakowie

W ybuch wojny zastał Hallera w podróży po Danii i Szwecji. Po przybyciu do Lwowa uzyskał zgodę na zwolnienie ze służby czynnej i przeniesienie do Legionu Wschodniego. Tworzyli go m.in. członkowie grup sokolich z Galicji Wschodniej. Po rozwiązaniu Legionu kpt. Haller stanął na czele 3. Pułku Piechoty Legionów, który po zaciętych walkach, m.in. pod Rafajłowem, otrzymał przydomek „Żelazny”.

← Wieś Rafajłowa stała się dla 3. pułku Legionów główną kwaterą po wyparciu z niej jednostek rosyjskich 29 września 1914 r. Ppłk Haller okazał się znakomitym organizatorem życia społeczno-gospodarczego na przejętych terenach.

📷 BN

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Wielka Wojna

Niekorzystny dla sprawy polskiej traktat brzeski pchnął ostatecznie Hallera do złamania przysięgi wojskowej. Wraz z dowodzonymi przez siebie jednostkami w nocy z 15 na 16 lutego 1918 r. przeszedł na drugą stronę frontu austriacko-rosyjskiego pod Rarańczą. Stacjonujące pod Kaniowem jednostki pod dowództwem Hallera zostały zaatakowane przez Niemców w nocy z 10 na 11 maja 1918 r. – i mimo zacieklej walki musiały kapitulować. Haller przedostał się do Moskwy, a następnie do Murmańska.

↓ Obraz autorstwa Stanisława Bagieńskiego z 1923 r. przedstawia bitwę pod Kaniowem. Straty po starciu wynosiły po stronie niemieckiej ok. 1500 żołnierzy, po stronie polskiej zaś niespełna 1000. Do niewoli trafiło ok. 3000 żołnierzy i 250 oficerów.

📍 Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie

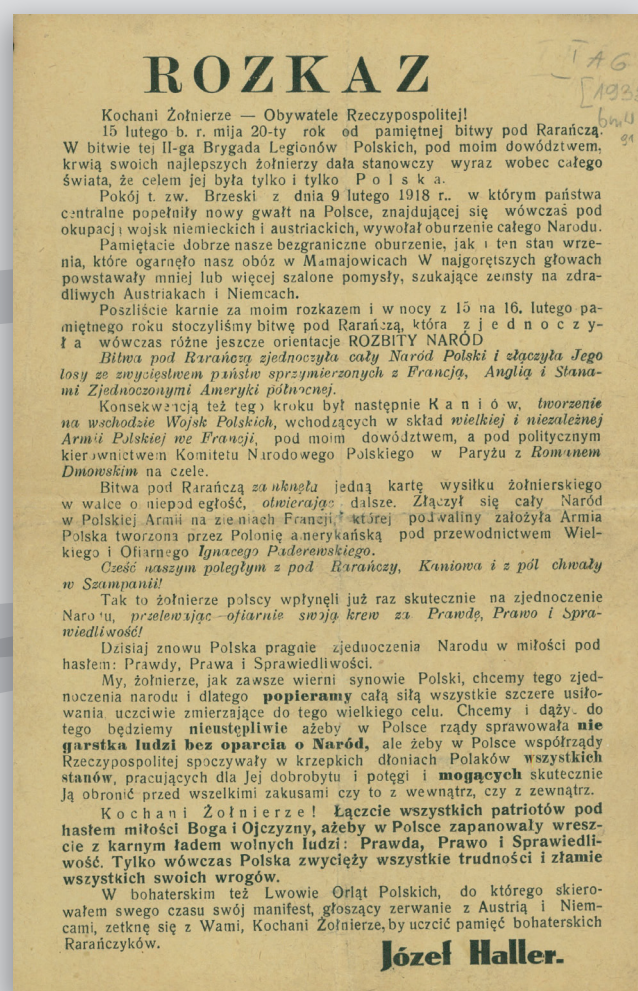
↑ Pozycja Polskiego Korpusu Posiłkowego pod Rarańczą w 1918 r.

📍 NAC

→ Generał Haller w czasie I wojny światowej walczył z wszystkimi zaborcami. Przysporzyło mu to licznych zwolenników. W 20. rocznicę bitwy pod Rarańczą gen. Haller wydał okolicznościowy rozkaz.

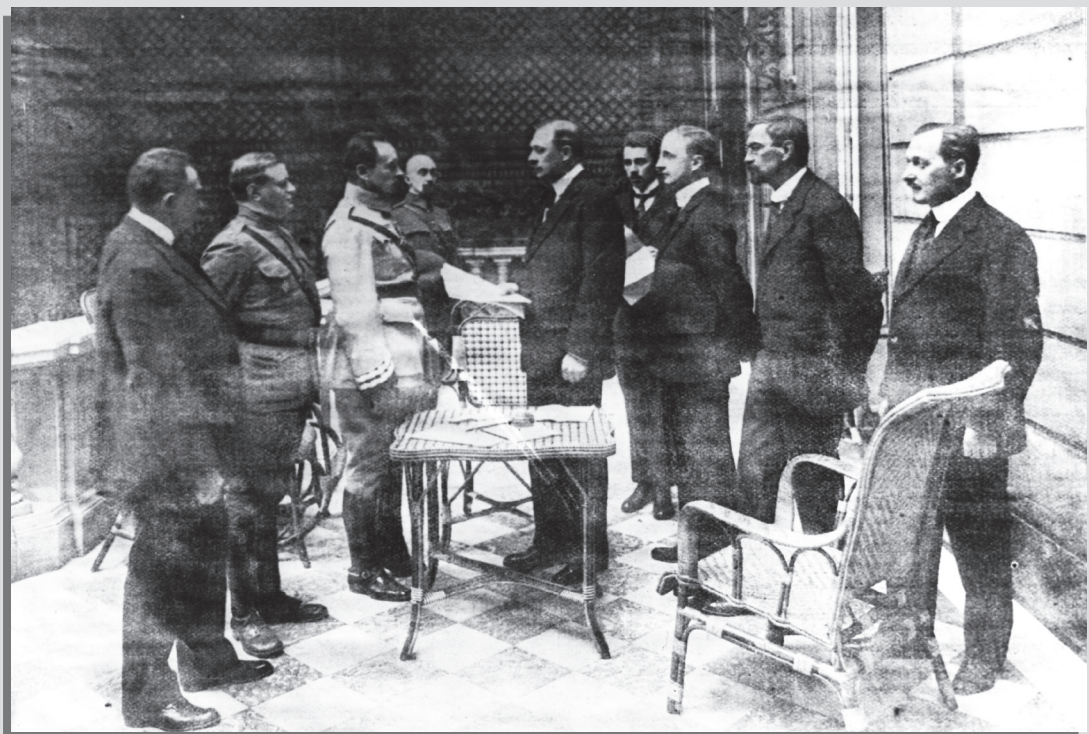
📍 BN

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Błękitna Armia

Józef Haller przybył do Francji z Murmańska w 1918 r. i od razu został włączony w skład Komitetu Narodowego Polskiego. 4 października 1918 r. KNP mianował go dowódcą Armii Polskiej we Francji (od koloru mundurów zwanej Błękitną Armią). W ten sposób stał się formalnie zwierzchnikiem wszystkich polskich sił zbrojnych walczących po stronie Ententy. W skład Armii Polskiej we Francji wchodziło ok. 70 tys. żołnierzy wywodzących się z różnych stron świata. Wiosną 1919 r. postanowiono, że AP zostanie przetransportowana do Polski. Błękitną Armię włączono w struktury Wojska Polskiego 1 września 1919 r.

↑ Generał Haller objął dowództwo nad Armią Polską we Francji 4 października 1918 r.
📷 NAC

↑ W Armii Polskiej we Francji służyli Polacy z różnych stron świata. Jednym z miejsc, gdzie szkolono rekrutów, był obóz w Niagara-on-the-Lake, przez który przeszły ponad 22 tys. żołnierzy.
📷 Archiwum Państwowe w Radomiu

↑ Mapa punktów rekrutujących do Armii Polskiej we Francji.
📷 BN

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

***Żołnierze polscy! Nastąpiła upragniona chwila
wymarszu Armii Polskiej z ziemi włoskiej,
francuskiej i amerykańskiej do Polski.
Tak, jak lat temu sto, wracamy dziś do Polski
szczęśliwsi niż tamci, co byli odruchem
ucieśnionego narodu i jego protestu. Idziemy
wolni i zmartwychwstali, w odrodzenie i świt.***

Rozkaz dzienny nr 24, 11 kwietnia 1919 r., w przeddzień wyjazdu wojsk Armii Polskiej z Francji do Polski.

↑ Pożegnanie gen. Józefa Hallera na dworcu
kolejowym we Francji, kwiecień 1919 r.

BN

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Front Pomorski

W 1919 r. gen. Haller został dowódcą armii Frontu Pomorskiego. Jego głównym zdaniem było przejęcie Pomorza, które zgodnie z traktatem wersalskim zostało przyznane Polsce. W Skierniewicach, gdzie mieściła się siedziba dowództwa, przygotowano bardzo szczegółowy plan całego przedsięwzięcia. 17 stycznia 1920 r. oddziały Frontu Pomorskiego wkroczyły na teren Pomorza i Kujaw. Zgodnie z założeniami gen. Hallera kulminacyjnym momentem akcji były zaślubiny Polski z morzem, które miały miejsce w Pucku 10 lutego 1920 r.

- Generał Haller w swoich pamiętnikach pisał: „[...] przy salutach armatnich i odegraniu hymnu polskiego morska bandera polska wzniosła się na maszt. Dotychczasowy strażnik wybrzeża – rybak kaszubski z jedyną bronią, wiosłem u boku, oddawał straż w ręce marynarza polskiego”.
- 📍 Muzeum Miasta Gdyni

- ➔ W czasie uroczystości w Pucku w dno zatoki wbito pamiątkowy pal.
- 📍 NAC

- Akt zaślubin Polski z morzem.
- 📍 BN

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Stojąc pod banderą, oświadczyłem w krótkim przemówieniu, żeśmy wrócili nad morze i że Rzeczpospolita Polska staje się znów władczynią na swoim Bałtyku, na znak czego – zaślubin Polski z Bałtykiem – rzucam w morze pierścień ofiarowany przez polską ludność Gdańska [...].

Józef Haller, Pamiętniki z wyborem dokumentów i zdjęć, Łomianki 2020.

↑ Zaślubiny Polski z morzem odbyły się 10 lutego 1920 r. w Pucku.

📷 NAC

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

Armia Ochotnicza

↑ Członkowie Generalnego Inspektoratu Armii Ochotniczej, wśród nich gen. Haller.

📷 NAC

↑ Generał Haller w czasie inspekcji na froncie, lato 1920 r.

📷 IPN

→ Akcja zachęcająca do wstąpienia do Armii Ochotniczej była bardzo dobrze zorganizowana. W tym celu wydawano m.in. plakaty rekrutacyjne.

📷 BN

Latem 1920 r., w czasie trwania wojny polsko-bolszewickiej, powołano Radę Obrony Państwa. Marszałek Józef Piłsudski jednym z jej członków mianował gen. Józefa Hallera. Jednocześnie gen. Haller został Generalnym Inspektorem Armii Ochotniczej. Dzięki zakrojonej na szeroką skalę akcji propagandowej do AO wstąpiło ponad 100 tys. osób. 10 sierpnia 1920 r. gen. Haller został także mianowany dowódcą Frontu Północnego, który w owym czasie stacjonował na jednym z najtrudniejszych odcinków, gdzie toczyły się walki.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

II Rzeczpospolita

Po zakończeniu wojny polsko-bolszewickiej gen. Haller został odsunięty na boczny tor. W 1922 r. wybrano go na posła na sejm z ramienia Chrześcijańskiego Związku Jedności Narodowej. Jednak wysuwane wobec niego oskarżenia o przyczynienie się do zabójstwa prezydenta Wojciecha Narutowicza doprowadziły do jego odejścia z polityki w 1923 r. Swoje siły skupił wówczas na współpracy z Czerwonym Krzyżem, ZHP i Związkiem Hallerczyków. Był honorowym filistrem korporacji akademickich. Na zaproszenie Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce odbywał również podróże do USA. W drugiej połowie lat 30. XX w. gen. Haller zaangażował się w działalność w Stronnictwie Pracy, które powstało z konsolidacji partii centrowych.

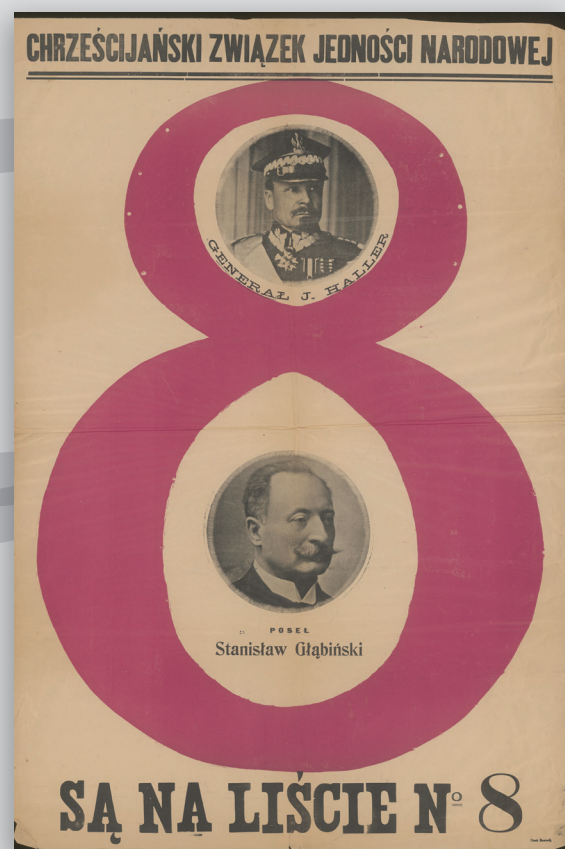

↑ Bliski sercu gen. Hallera był Związek Hallerczyków, który oficjalnie został powołany 18 lutego 1924 r., ale jego początki sięgają już roku 1920. Na zdjęciu zjazd Hallerczyków w Poznaniu, 26 lipca 1929 r.
📷 Archiwum Państwowe w Radomiu

↑ Generał Haller w latach 1920–1926 pełnił funkcję prezesa Komitetu Głównego Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża. Na zdjęciu uczestnicy walnego zebrania PCK organizowanego w Warszawie w 1926 r., gen. Haller siedzi przy stole.

📷 BN

↑ W latach 1922–1923 gen. Józef Haller był posłem na sejm. Zdjęcie generała pojawiło się na afiszach wyborczych Chrześcijańskiego Związku Jedności Narodowej.

📷 BN

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

↑ W dwudziestoleciu gen. Hallera można było spotkać w domku letniskowym zwanym „Hallerówką”. Był on położony we wsi Hallerowo (dzisiejsze Władysławowo). W czasie letnich miesięcy zdarzało się, że zjawiali się tam harcerze.

📍 Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy

← W okresie międzywojennym gen. Haller odbywał podróże do USA, w trakcie których spotykał się z weteranami zrzeszającymi się w Stowarzyszeniu Weteranów Armii Polskiej w Ameryce. Wizyty te były również okazją do rozmów z przedstawicielami władz amerykańskich. Na zdjęciu gen. Haller wśród członków 17. Placówki SWAP w Ameryce w Erie w Pensylwanii.

📍 IPN

✓ Generał Haller był filistrem – opiekunem Korporacji Akademickiej „Baltia”, która działała przy uniwersytecie w Poznaniu. Na zdjęciu gen. Haller w czasie uroczystego komersu „Baltii”, 7 grudnia 1927 r.

📍 Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Zbiory specjalne, „Od morza jesteśmy od morza” Historia Balti Korporacji Studentów Uniwersytetu Poznańskiego 1921-1939

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

II wojna światowa

↑ Generał Hallerowi wraz z żoną Aleksandrą udało się przedostać do Rumunii, skąd udali się w dalszą podróż do Francji. Na zdjęciu stoją w otoczeniu polskich uchodźców w Rumunii.

📌 NAC

↑ W rządzie gen. Władysława Sikorskiego gen. Haller był ministrem bez teki. Na zdjęciu w czasie spotkania władz RP na uchodźstwie z ambasadorem USA przy rządzie RP.

📌 NAC

→ Generał Józef Haller brał udział w uroczystościach pogrzebowych gen. Władysława Sikorskiego.

📌 NAC

Wybuch wojny zastał gen. Hallera w Warszawie, gdzie natychmiast oddał się do dyspozycji dowództwa. Po licznych przejściach udało mu się wraz z żoną dostać do Francji. Jako minister bez teki został członkiem rządu gen. Władysława Sikorskiego. Po tragicznej śmierci gen. Sikorskiego oraz powołaniu rządu Stanisława Mikołajczyka gen. Hallera odwołano ze wszystkich urzędów. Do końca wojny był w dyspozycji prezydenta RP Władysława Raczkiewicza i pełnił liczne funkcje reprezentacyjne.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Emigracja

Generał Haller po wojnie pozostał na emigracji we Wielkiej Brytanii. Po rozwiązaniu Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie sytuacja generała i jego żony skomplikowała się. Na pomoc przybyli wówczas weterani Błękitnej Armii z USA. Dzięki dokonanej zbiórce pieniędzy generał mógł zamieszkać w domu w londyńskiej dzielnicy Ealing. Generał zmarł po ciężkiej chorobie 4 czerwca 1960 r. Jego pogrzeb odbył się 11 czerwca, wzięło w nim udział ponad 2 tys. osób. Prochy generała zostały sprowadzone do Polski w 1993 r.

↑ Ostatnie lata życia gen. Haller spędził w domu w londyńskiej dzielnicy Ealing.
📷 ANwK

↑ Józef Haller w Londynie, 1955 r.
📷 ANwK

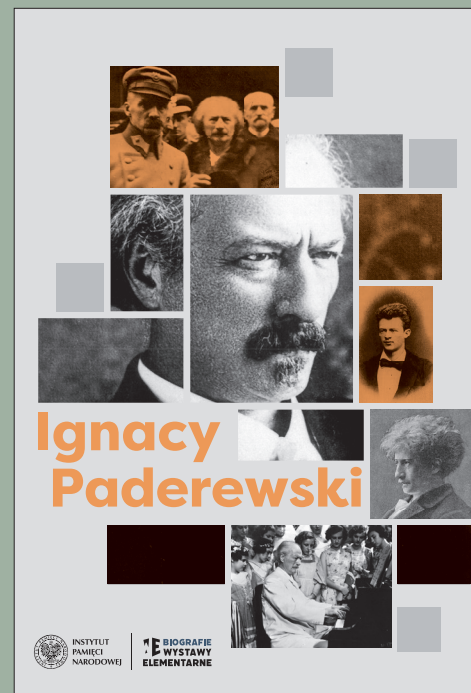
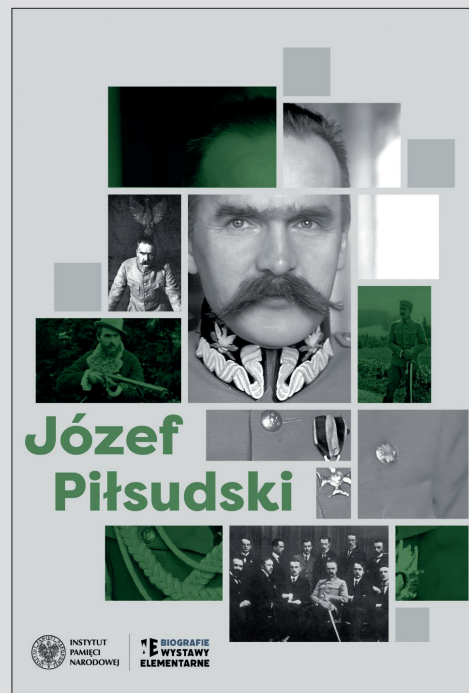
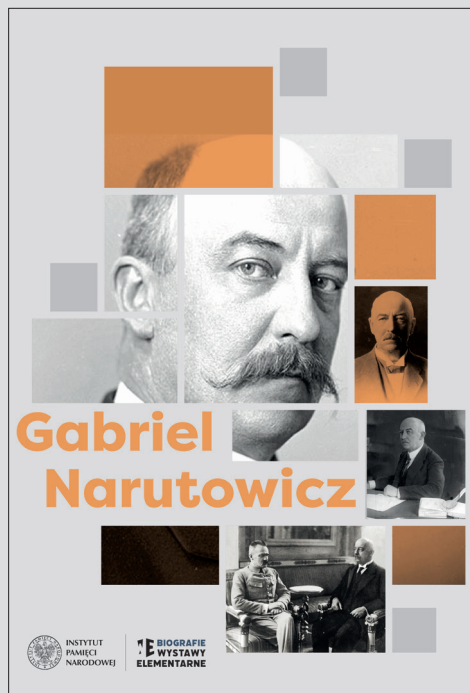

↑ Zgodnie z ostatnią wolą generała jego prochy zostały sprowadzone do wolnej Polski. Pochowano je w kościele Garnizonowym pw. św. Agnieszki w Krakowie.
📷 Janusz Ślęzak/IPN

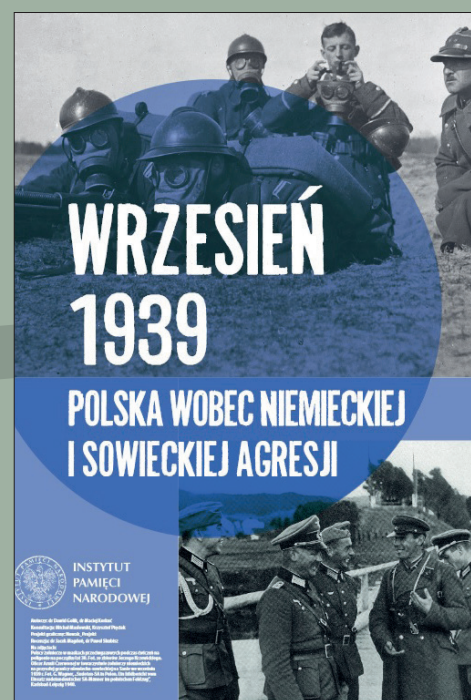

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Zobacz więcej wystaw z serii na
www.edukacja.ipn.gov.pl

Zobacz inne wystawy elementarne:

Autor: Barbara Męczykowska

Recenzja: dr Rafał Sierchuła

Korekta: korekta: dr Roksana Blech

Koncepcja graficzna serii: Paulina Żak

Skład: Piotr Wiejak

W wystawie wykorzystano zdjęcia: Archiwum Narodowe w Krakowie (ANwK); Archiwum Państwowego w Radomiu; Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Zbiory specjalne: „Od morza jesteśmy od morza”. Historia Balti Korporacji Studentów Uniwersytetu Poznańskiego 1921–1939; Biblioteki Narodowej (BN); Instytutu Pamięci Narodowej (IPN); Muzeum Fotografii w Krakowie; Muzeum Miasta Gdyni; Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie; Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy w Pucku; Narodowego Archiwum Cyfrowego (NAC).

**INSTITUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**